ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Симеон Тасев

по дисертацията „Колизия между възстановяването на право на собственост и придобиването на право на собственост по реда на параграф 4а от ПЗР ЗСПЗЗ”

Темата на дисертацията е изследване съотношението между придобивните основания на възстановените собственици на земеделски земи и тези на бившите ползватели, заплатили стойността на същите земи. Въпросът за същността на отношението е актуален, тъй като дела, образувани по такива спорове, са висящи и към момента.

Дисертацията е в обем 190 страници, включително съдържанието и списък на използваната литература. Съдържа 662 бележки под линия. Библиографията обхваща 87 заглавия и един Интернет сайт.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от увод, три глави, състоящи се от параграфи, подразделени на точки и подточки, и заключение.

По съдържанието:

В дисертацията се отрича охранителния характер на производството пред ПК и се поддържа становището, че решението на ПК представлява индивидуален административен акт. Като цяло споделям този извод, който е възприет и в практиката. Струва ми се, обаче че по въпроса би било полезно да бъдат изложени още

съображения.

В дисертацията теорията за процесуалните предпоставки е отнесена към производството пред ПК. Подходът не е обичаен, но резултатите са интересни. Предложените разрешения, макар на места да се отклоняват от теорията за недействителността, считам за обосновани и убедителни.

В рамките още на това изложение по допустимостта на производството по заявлението в дисертацията се поставя въпросът за твърдението на заявителя за придобивното основание преди отнемането. Впоследствие същият въпрос е поставен във връзка с уточняването на предмета на спора в общия исков процес между възстановения собственик и бившия ползвател, който твърди право на собственост, придобито по реда на пар. 4а ПЗР ЗСПЗЗ. И в двата случая въпросът е поставен чрез понятието за придобивно основание в материалния закон, а именно разбирането за придобивното основание като конкретен факт. Поради това дисертацията, макар и наситена с процесуална проблематика, запазва гражданскоправния си облик.

Споделям становището в дисертацията, че ако наследодателят, посочен като собственик в заявлението, е бил починал преди отнемането, твърдението на заявителя, че наследодателят е притежавал правото на собственост към момента на отнемане, е неоснователно. Считам, че в такива случаи е недопустимо правото на възстановяване да се признае общо на наследниците, защото това би представлявало недопустима подмяна на предмета на заявлението.

Считам, че избраният в дисертацията подход – да се изследват придобивни основания, за които са възникнали спорове в практиката, е подходящ. Чрез него се избягва коментарния характер на работата.

Някои от изложените становища в практиката са счетени за убедителни и са възприети в главата „Материалноправни предпоставки за реституция" без допълнителна аргументация. Следва да се отбележи, че дори по отношение на общоприети становища се прилага изискването за обосноваване в монографичния труд.

Изследването в същата глава показва познаване на съчиненията в гражданскоправната доктрина по обсъжданите въпроси, а за историческоправният анализ (напр. по оземляването) приемам, че представлява приносен момент в дисертацията.

Наблюденията в дисертацията върху изключенията от общия фактически състав на възстановяването на собствеността (например реституцията в полза на владелец или на оземлено лице, което не се е снабдило с акт за поземлена собственост) се оказват полезни за окончателния извод.

Споделям критиката в дисертацията на съдебната практика, която приравнява оземлените по различни закони лица, въпреки че с чл. 10, ал. 11 ЗСПЗЗ е признато право на реституция само на оземлените по ЗТПС от 1946 г. (отм.).

Считам, че дисертацията печели от избрания на места казуистичен подход – напр. в частите относно правото на реституция на съсобственици на земеделска земя, внесена в ТКЗС от единия съсобственик и по оспорване на документите, с които се доказва предоставянето на право на ползване.

В дисертацията не се споделя становището, че решението на ПК има установителен характер за правото на собственост на гражданите спрямо държавата и общината. Поддържа се, че държавата и общината могат да оспорват съществуването на материалните предпоставки за реституция по ЗСПЗЗ, тъй като в исковия процес участват като гражданскоправни субекти, които са различни от държавните и общински органи на власт. Каквито и да бъдат резултатът от дискусията и тълкувателното решение по въпроса аргументът не може да бъде пренебрегван.

Споделям становището в дисертацията, че легитимирани да възразяват срещу съществуването на материалните предпоставки за реституция са всички, а не само онези лица, които твърдят свои права върху имота, изключващи правото на възстановяване на титуляра на реституционния акт. Да се приеме обратното би означавало доктрината да се върне назад към теорията за по-силното основание, която отдавна е аргументирано отречена.

Считам за приносен момент сравнението между сходни хипотези на възстановяване и на придобиване на право на собственост по реда на пар. 4а ПЗР ЗСПЗЗ, а именно: такива, при които е установено фактическо положение, били са налице предпоставките за придобиване, но не са били придобити права преди отнемането, по причини, за които лицето не отговаря. Споделям извода в дисертацията, че в такива случаи правата на придобиване на

собственост следва да са признати с изрична норма и подкрепям критиката на задължителната съдебна практика в обратния смисъл.

Споделям също становището в дисертацията, че разрешенията за процесуалната легитимация по исковете по пар. 4и (предявяването на иска от един от сънаследниците ползва и останалите) и по чл. 7 ЗВСОНИ (в обратния смисъл) следва да бъде уеднаквена. От гледна точка на същинския предмет на спора – установяването на придобиването на вещно право в нарушение на нормативни изисквания или чрез злоупотреба с власт между исковете е налице съдържателно сходство.

Приемам, че за целите на работата е достатъчен изводът, че с изтичането на преклузивния срок по пар. 4и, лицата, които твърдят права на реституция са изгубили процесуалното право да се позовават на нищожността.

Съществуването на относителна нищожност наистина не може да се поддържа, но е вярно също, че ако искът или възражението са основателни, актът е нищожен по отношение на всички, с изключение на лицата, които твърдят права на реституция. Това именно положение очаква своето обяснение в доктрината. То обаче излиза извън рамките на изследването по дисертацията.

В дисертацията наред със специфичната проблематика, а и поради естеството й, са поставени и други въпроси с по-общо значение – като напр. въпросът за собствеността върху незаконния, неузаконим и нетърпим строеж. Становищата в дисертацията, макар и дадени само с оглед на темата, показват широта на научните интереси на докторанта.

Към квалификацията на една норма като „фикция" трябва да се подхожда внимателно. Въпреки това ЗСПЗЗ приема, че върху земи, които не са били държавни приобретателите са придобили правата на ползване, предоставени с решение на ИК на ОбНС. Случаят като че ли би могъл да се квалифицира като фикция за предоставяне право на ползване, както е сторено в дисертацията.

В дисертацията е коментирана и съвсем нова съдебна практика, вкл. ТР № 2 от 13.09.2011 г. ВКС РБ. Анализите са задълбочени, а критичните бележки са на място и не са самоцелни.

Споделям основния извод в дисертацията, че във всички случаи

индивидуализацията на недвижимия имот, върху който е възстановено правото на собственост или върху който ползувателят е придобил собствеността, се осъществява с плана за новообразуваните имоти, определящ границите на новообразувания урегулиран поземлен имот.

Прегледът на развитието на съдебната практика в последната глава показва дългогодишни и задълбочени наблюдения върху изследвания проблем и наред с това критичен подход към временно утвърждаваните в практиката разрешения. Докторантът е показал израстване в самия срок на докторантурата (вж становищата в статията на докторанта Възможности за защита на бившия собственик с признато право на собственост по чл. 14, ал. 1, т. 3 ЗСПЗЗ. – Съвременно право, 2009, № 4). Изводът за действителния характер на изменението на чл. 14, ал. 1, т. 3 ЗСПЗЗ от 1999 г. в труда (не като промяна в способа за реституция на тези имоти, а само като изясняване на вече изразената от законодателя воля) е постигнат въпреки дългогодишната практика в обратния смисъл. Съответните изводи за допустимостта, както е констатирал и научният ръководител, са донякъде емоционални за характера на труда, но проблематиката очевидно е станала лична за докторанта.

Споделям извода, че в производството по одобряване на плана на новообразувани имоти следва да участват всички формално легитимирани лица: собственици отпреди отнемането, които се легитимират с решения на ПК и бивши ползватели, които се легитимират с доказателствата за заплащане на земята. В полза на легитимираните лица следва да се постановят заповеди по пар. 4к, ал. 7 ЗСПЗЗ. Едва след постановяването на тези заповеди е допустима петиторна защита.

По отношение на висящите производства по отрицателни установителни искове този извод и изводът, че правата на реституция фактически са изместили правото на собственост на ответниците в предмета на отрицателния установителен иск имат непосредствено практическо значение.

Споделям и извода с теоретическо значение в дисертацията, че в разглежданата хипотеза е налице колизия на придобивни основания.

Обобщаването на правила за разрешаване на колизии на основание в края на дисертацията е илюстрирано чрез някои много интересни хипотези, които наистина подкрепят наблюденията на

докторанта (напр. за степента на неправомерност, за избягването на временни и обременителни състояния, за зачитане на трайно установеното фактическо състояние, макар и да е било установено поради грешка на администрацията и др.).

В заключение дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и ППЗРАС и убедено предлагам на научното жури да присъди на докторанта Нейко Симеонов Димитров образователната и научна степен «Доктор по гражданско и семейно право».

София, май 2012 г.

Подпис:

/проф. д-р Симеон Тасев/